

Receptie		Productie
Vraag van de leerkracht	Betekenenissen die de kinderen gaven	
Vraag om te benoemen wat je ziet (Wat zie je?)	Betekenenissen op het eerste niveau; benoemen wat je ziet. Maar ook op het tweede niveau; interpretaties.	Genoemde betekenissen worden overgenomen en krijgen een nieuwe betekenis (een moderne versie bijvoorbeeld).
Vraag naar interpretatie, relatie en associatie (Wie zijn de figuren?)	Betekenenissen op het tweede niveau; interpretaties van de afgebeelde figuren en objecten, het duiden van relaties tussen hen door associaties met andere figuren of objecten.	Verbeelding van een eigen, nieuw verhaal naar aanleiding van de gegeven betekenissen van de afgebeelde figuren en objecten (man en vrouw gaan op reis). Soms worden de gegeven betekenissen gekoppeld aan kennis over historische verhalen en zo van een nieuwe, verhalende betekenis voorzien (een VOC-schip raakt in gevecht).
Vraag naar een beeldaspect in combinatie met een filosofische vraag	Filosofische betekenis wordt gegeven aan een beeldaspect.	Kinderen zoeken evenwicht in de compositie, door vorm en kleur op elkaar af te stemmen. Kinderen zetten beeldaspecten in om de nieuwe verhalende betekenis te verbeelden.
Vragen naar beeldaspecten	Betekenenissen op het eerste en tweede niveau en op filosofisch gebied.	Verbeelding van een andere setting die past bij de gegeven betekenissen. Associaties met persoonlijke herinneringen motiveren om kleuren zo echt mogelijk te reproduceren.
Filosofische vraag (Waarom, met welk doel gemaakt?)	Betekenenissen op filosofisch gebied en op het tweede niveau • Laten zien hoe het daar was • Laten zien hoe stoer ze waren.	• Voorstelling van hoe het was in het andere, warme land • Stoere mannen in gevecht.

Afbeelding 1: Schema van de relatie tussen de betekenissen die in de receptiefase zijn gegeven bij het kijken naar schilderijen en de betekenissen in de krijt- en verftekeningen van de kinderen.

INTERPRETATIES EN GEDACHTEN

Toen de leerkracht nog geen speciale aandacht had voor beeldaspecten en filosofische vragen, stelde zij vragen naar wat de kinderen zagen en naar de interpretaties van de figuren en hun relatie tot de afgebeelde objecten en omgeving. De kinderen benoemden wat zij zagen. Dit soort betekenissen werd in het onderzoek 'betekenis op het eerste niveau' genoemd. Ook kwamen zij met interpretaties van en associaties met de figuren. Dit werd in het onderzoek 'betekenissen op het tweede niveau' genoemd, een aanpassing van de indeling in betekenisniveaus die door Erwin Panofsky is ingesteld in de kunstgeschiedenis. Doordat de kinderen met het thema *Handel in de VOC* werkten, wisten zij veel betekenissen te geven. Toen zij aan de slag gingen, kwamen de genoemde betekenissen terug in hun werk. Betekenissen op het eerste niveau kregen in de producties van de kinderen een nieuwe betekenis: een moderne versie door Fatine en van betekenissen op het tweede niveau werd een eigen verhaal gemaakt: door Nina met een schilderij over het VOC-koppel onderweg naar Azië en door Luke met een krijttekening over een VOC-schip dat wordt aangevallen.

VRAGEN NAAR BEELDASPECTEN EN FILOSOFISCHE VRAGEN

Nadat de leerkracht bij de bespreking van het tweede schilderij vragen opwierp over het grote verschil tussen het groepje Nederlanders en het groepje Afrikaanse mensen - wat betreft

de weergave met de beeldaspecten licht, kleur, compositie en ruimte - ontstond er tijdens het werkproces een gesprek tussen de kinderen over de rol van de Nederlanders in de VOC-tijd. Was het wel zo vanzelfsprekend dat de Nederlanders met heldere kleuren op een heuvel in de spotlights werden gezet? Kinderen gingen in hun eigen werk juist op zoek naar evenwicht in de compositie. Aan de ene kant de kleuren wat feller? Dan aan de andere kant de vorm wat groter zoals Nina deed. Een ander kind maakte een schip dat rustig en zonder ruzie aankomt in een land, met de vlag helemaal uitgespreid over een groot deel van de compositie bij het schilderij van Feridun. Luke tekende het vervolg op de afgebeelde aankomst van de Nederlanders op de Kaap: de Afrikaanse mensen kijken niet langer toe, maar komen in actie en gaan de schat van de Nederlanders afpakken.

CONCLUSIE

Het kijken naar kunst is dus zeker niet belemmerend voor de creativiteit. De kinderen geven betekenis aan de kunstwerken die ze samen bekijken en geven in hun eigen werk daar verbeelding aan. Wanneer de leerkracht de aandacht richt op het gebruik van beeldaspecten in bestaande kunst en daarbij aansluitende filosofische vragen stelt, denken de kinderen daarover na. Is het wel goed als één partij in de aandacht is gebracht en de ander niet? Al tekenend en al experimenterend met de beeldaspecten compositie en kleur en met materialen, praten zij met elkaar en verbeelden zij de eigen betekenissen. ❖